

N° 15.
TYGODNIK WILENSKI

Dnia 30. Lipca 1804.

Dalszy ciąg uwag nad Roman-
sami.

Smutni mędracy, już skutek wzięły
wasze rady,
Wielbiacie niezliczone zbrodniarzków
gromady,
Mnogie roje trefnisiów, w które Pa-
ryż słynie,
Y mnóstwo ich w Madrycie, w War-
szawie, w Londynie,
Waszą zwodną nauką iużeście otru-
li,
Są, iak wy zatwardziali, i iak wy
nieczuli, P N

Na ten obraz straszydeł me zmysły
 truchleją . . . . .
 Wy ganiecie romanse, oni się z nich
 śmieją.
 Bez początków, bez zasad, bez chęci
 kochania,
 Nie mają waszych nauk, a przejęli
 zdania.
 Na ięki niewinności oziębla ich du-
 szą,
 Ani się łzami nędzy, ani cnotą wzru-
 sza.
 Codziennie tysiąc ofiar swéy dziko-
 kości święcą,
 U nich iak u was, miłość iest chucią
 zwierzęcą.
 Z piérwszych prawideł cnoty, zrobi-
 li igrzysko:
 Człowiek czuły iest śmieszne dla
 nich widowisko.
 W ich sércach żadnych nie ma ludz-
 kosci zarysów,
 Mają język romansów, skłonności
 tygrysów.
 Jeden z nich napádł w xięgach wa-
 szych na tę kartę,
 Gdzie na romans rzucacie potwarzę
 zażartę,
 Gdzie rycerz rozkochany, stały pa-
 sterz tkliwy,

Są dla was uroienia zbuiałego dzi-
wy;

Porzucił wászê xiążki, lecz zatruty
iadem,

Drugich wskázanym od was popro-
wadził ślądém.

Wkrótce zimna nieczułość w ich
sércách osiadła,

Pod grotami zwodnictwa niewinność
upadła.

Wierność wygnana, tkliwe wysmiáné
uczucia,

Y cztery części świata, obiał duch
zepsucia.

Tak zdięliście ostatnie swywoli wę-
dzidlá,

Waszą bronią wojuie rozpusta obrzy-
dlá,

Y czułá miłość kładąc w uroień krai-
nie

Wszystko w moralnéy świata zmié-
szała machinie.

Gdy tak filozofiiá naucza człowie-
ka;

Moia dusza na zawsze iéy praw się
wyrzeka:

Nie chcę dzikich prawideł wyssanych
w iéy szkole,

Gardzę taką mądrością, niewiadomość
wolę.

Słucham serca, co czułem utworzyły
 nieba,
 Wy prawicie morały; mnie szczęścia
 potrzeba.
 Wszakże; gdy świat północne po-
 chłonęły hordy,
 Roznosząc po nim ciemność, zni-
 szczenie i mordy,
 Gdy wszystko barbarzyństwa powle-
 kło się nocą,
 Gdy trwogą panowała, moc walczyła
 z mocą;
 Wśród tego tłumu zbrodni, i zdrąd
 zamieszania,
 Ludzkość do serca przemawia językiem
 kochania.
 Wnet wolnieie lwów owych zapal-
 czywość dziką,
 Y z łona samych nieszczęść lekâr-
 stwo wynika.
 Chcę mówić o rycerstwie (*)
 ślachtetny zakonie!
 Niewinność na twém wreście ode-
 tchnęła łonie.
 W laurach zwycięskich z mirtów
 zaiśniały wiązki,
 Rycerz, wierny dla swego Boga i ko-
 chanki,

(*) Chevalerie.

Niosł obronę niewinnym, a karę bez
 bożnym,
 Czula miłość niebyła urojeniem pró-
 żnym.
 Trzeba było, by zyskać swéy kochan-
 ki sêrce,
 Wyrwać z ucisku wdowę, ukarać mor-
 derce,
 Trzeba było zgniêcionéy cnoty wię-
 zy skruszyć,
 Wesprzeć ubóstwo, i lzy sieroty osu-
 szyć.....
 A tak żądzy kochania delikatné czu-
 cie,
 Upokorzyło przemoc, wyгнаło zepsu-
 cie.
 Sêrca się barbarzyńskie zmiénily w
 wspaniałé
 Rozrózniono prawdziwą od mniema-
 néy, chwałé.
 Y ten romans miłości, który wy ga-
 nicie,
 Oddał ludzkości prawom władanie i
 życie.
 Tak miłość zawsze była, do cnoty
 podniętą;

Powtórzmy to z Polaków szanownym
poetą. (*)

Do ciebie się odwołam ludzkości za-
szczycie!

Co wznosisz moją duszę, uprzye-
mniaasz życie,

Cós pierwszy śmiał tak dzielnie bro-
nić sprawy brata,

Filozofie Genewski, dobroczyńco
świata!

Jeżeli ludzkość wdzięcznością dla cie-
bie przeiętá,

Dziękuję za przesądow pokruszoné
pęta;

Jeżeli twa prawd pełna towarzystw
umowa (*)

Oświeciła narody: Heloiza nowa
Milszą drogą człowieka do szczęścia
powiodła,

Jleż dobra spłynęło z tak pięknego
źródła?

(*) Każdemu znané te dwa piękne
wiersze.

Ktokolwiek zdolny uczuć prawdzi-
we kochanie,

Albo już jest poczciwym, albo
nim się stanie

(*) Contrat social

Jak wysoką moralność, iaką czułość
wszędę,

Uczą mnie twoich osób i cnoty i
błędy! . . . .

Zachwyca mnie wspaniałość w rozsą-
dnym Wolmarze,

Dobroczynność w Bomstonie,
stała przysięż w klarze.

Ta tkliwość, i moc duszy, co Julią
znaczy,

Obrazy St Preux szczęścia, żalu, i
rozpączy,

Jego ofiary, iego kochanki łagodność

Jakież pióro miłości nadało tę go-
dność? . . .

Kto bez wzruszenia widzi to cudów
zebranie?

Kto po ich przeczytaniu lepszym się
nie stanie?

O! gdyby cnota chciała gadać z śmier-
telnikiem

Twoimby, boski Rousseau, mówiła
językiem!

Czémże są względem niego ozię-
blé moraly?

O mędry! waszych nauk grubé foliały,

Wierzcie mi, iedném słowem Klory-
na zagładzi:

Ona mnie do występku, lub cnoty
prowadzi. Cóż

Cóż będzie, kiedy podług waszego
marzenia,

Miłość uważać będziem, iak chęć
rozkrzewienia?

Namiejętność zmysłową, i żądzę
zwiierzęca?...

Mieszkańce Otaity, tę naukę święcą;

Nie widząc w téy passyi, iak rozko-
szy czucie..

Dobrze... ale nam nasze odbierzcie
ze, sucie.

Wyprowadzcie z miast wielkich, do
szczęśliwszêy ziemi,

Zmieńcie nam obyczaje, zrobicie
nas dzikiemi...

Lecz tu... gdy mnie dróg tysiąc pro-
wadzi do zbrodni,

Dlaczegoż mnie pozbawiać téy ie-
dnêy pochodni?....

Nie, niech Kloryny moiéy umysł cny
i tkliwy,

Póty mnie tylko kocha, dopókim cno-
tliwy;

Niechay mi dzięki składa za wsparłą
niewinność,

Niechay iéy lzy wyciśnie moje do-
broczynność.

Niech w chalebnyim mé chęci utwier-
dza zamiarze,

Nie

Niechay mnie za występki swym
gniewem ukarze.

Czytaniem Heloizy wzniesione iéy
czucie,

Niech mi da błąd mój poznać w do-
tkliwym wyrzucie,

Do wielkich ofiar moje sêrce przy-
sposobi,

Y robiąc mnie szczęśliwym, niechay
czułym zrobi,

o Głupstwie i Głupcach.

W samey rzeczy, słuszną miał przy-
czynę filozof Demokryt, gdy śmiejąc
się z zdróżności naszych, wszystkich
ludzi głupiem i mianował.

Któż nieprzyzna, że pomieszanie
cierpi ten, ktôrego chciwość złota bu-
dzi przed świtem, który się ślepo w
tysięczne gmatwa interessa, i który
codziennie gotów iest stracić mają-
tek i sławę?

A ów ośmdziesiącioletni kataran

i pe-

i pedograw zmęczony starzec, czyż ma-
 ła ma miarę głupstwa, gdy w téy my-
 śli zakochany żeni się z młodé ko-
 kietké? ażeby widzieć lubé konsa-
 lacyé, do ktörey się nic nieprzyczynił.

Czyż nieosédzisz za bez rozumné,
 owé piéknośé ostatniego wieku, ktö-
 rey iu&z; szösty krzy&z;yk czas pisze na
 czole, ktöra niemogéc się sobie wy-
 dziwić dzień cały trawi u swéy go-
 towalni, i sédzi się ieszcze w mélo-
 śéi kwiecie, dla tego iedynie, że kil-
 ka puszek bielidéa i ru&z;u staréa na
 zagéladzenie marszczek.

Tych wszystkich bez wétpienia
 pomiesécisz, wrédzie głupcöw i ode-
 szlesz do domu szalonych, razem z
 tym obfitym pisarzem, ktöry caé &z;y-
 cie zé proé, a tym ieszcze gorsze
 pisaéł wiersze.

Lecz

Lecz iak widzę nieskonczyłbym nigdy wyliczania wszystkich głupców którzy żyją w społeczności, i wszystkich głupstw, mniey lub więcey uderzających, które pilny badacz dostrzeże. Smiał się z nich Demokryt, płakał na nie Heraklit, obydwu może słuszną mieli przyczynę.

Powieść

Przechodząc się pewnego rana po przyjemny łące, gdym się dziwił pięknościom natury, z nienacka, iakis krzyk groźny i płacz, który z pobliskiego wychodził miejsca, przerwały moje marzenia; poszedłem na odgłos tych ięków, lecz ledwom kilka zrobił kroków, słyszę, że iakaś kobieta nadzwyczajnie łacie małe dziecie; zbliżam się do niéy i pytam się o przy-
czy-

czynę iey gniewu. To dziecko, odpowie ona z uczuciem, tysiączne żądając umartwienia, chce mnie w grób w pędzić, im go bardziéy kocham, tém ono mniéy odpowiada moiéy troskliwości; ia w tedy tylko iestem szczęśliwą i w tedy spokojną, gdy go na moiém piescze łonie; lecz niewdzięczne zawsze z rąk moich ucieka, gdy mu o moiéy mówię czułości całuje mnie, lecz w krótcie potem, dla lada fraszki opuszcza, biega, figle wyrabia, skacze; boię się co moment (mówiła z płaczem) by mnie ten lotr na zawsze nieporzucił.

W Pani rzekłem sama iesteś sprawczyną swych zgryzot. Poco wymagasz nadzwyczajnego od dziecięcia rozumu; dla czego żądasz, by to dziecko, tak koniecznie postępowało, iak

czło-

człowiek podeszły, WPani owszem
 zniżyc się powinna do iego wieku.
 Uprzedzay iego żądania, dziel z nim
 zabawy, niech ją raczcy ma za towa-
 rzyszkę niżli za zwierzchniczkę. Cic-
 kawość i płochość dzieciom właściwa,
 oddałą go od niéy niekiedy, lecz ono
 zawsze powróci, ieśli w iey osobie
 znajdzie to, czego gdzie indziéy zna-
 leść niemogło.

Wtedy tylko potrafi porównać i o-
 cenić iéy starania, kiedy zupełnéy
 dozna wolności. Nikt poniewolnie
 niestał się czułym, gdyż czulość nie-
 znacznie się zaszczepia; żadnego z
 tém dziecięciem nieużyway przymu-
 su, sama tylko rokosz może go do
 WPani przywiązać.

Słuchała mnie spokojnie, gdym od-
 chodził, prosiłem, by się moiéy trzy-
 mała rady. Prze-

Przeszłego tygodnia, przechodząc obok tego miejsca, gdzie się ten zdarzył przypadek, pytałem co się też z tą kobietą i dzieciąciem stało? . . . To właśnie coś W Pan przepowiedział (rzekła mi jedna z sąsiadek) dziecko utrzymywane ściśle, potrafiło mimo swoich sił słabych, uciec od tych pieszczot, które naysroźszém dla niego były więzieniem, a kobieta do tychczas próżno narzeka.

Pytałem się znowu o nazwisko tēy nieszczęśliwēy, i tego dziećcia. Odpowiedziano mi, że dziecie była to miłość, a kobieta zazdrość.

Anekdoty.

Pewna zbyt roztargniona, widząc młodą kobietę oplakującą śmierć małżonka, rzekła: Wacpani utraciłaś męża? o iak mnie to mocno dotyka! Po chwili, myśląc wcale oczém innym, pyta się powtórnie: czyś go WPani iednego tylko miała?

Pewien zwykł był mawiać, że wiersze Pana P..... zupełnie są podobne do doliny Jozafata, gdzie każdy w dzień ostatecznego sądu, póydzie odebrać, ieden swój nos, drugi głowę, tamci nogi, i wszystkie inne członki które im kiedy kolwiek pokradziono.

Do *Franusi*.

O ty co władzy méy duszy!
 Porywasz, wznosisz, zachwycasz,
 Franusiu nic cię nie wzruszy,
 Chociaż tyle ogniów wzniećcasz.
 Miłością strawion pożoga
 Wołam, w méy smutney rozpaczey,
 Bądź mniéy piękną lub mniéy srogą!
 Zginę Franusiu inaczéy!

J.. S.....

Prenumerować, i dostać tego Tygodnika można u JPana Zawadzkiego, w Księgarni JPana Bietscha. Cena każdego Nru groszy 20.

Errata Nru 14.

Na kar: 199. wiersz ostatni, szczęśliwszym, czytaj: szczęśliwym. — Kar: 200. w. 3. grubéy, czytaj grube, — Kar: 204. w: 10. nieprzebity, czytaj: nieprzebyty, — Kar: 212. w. 2. bezżenmi, czytaj; bezżennemi.